

IN MEMORIAM

SZILÁRDFY ZOLTÁN
(BUDAPEST, 1937 – BUDAPEST, 2017)

SZILÁRDFY ZOLTÁN, A MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

„Szilárdfy Zoltán *Ikonográfia – Kultusztörténet* című, a Balassi Kiadónál megjelent kötetének bemutatójára várjuk legközelebb az érdeklődőket” – adta hírül a soron következő könyvbemutató témáját és időpontját 2003 novemberének végén a Litea Budai Könyvesbolt munkatársa. Majd hozzáfűzte: „magam sem tudom, hogy szerencsés-e ez a tervezett, s a szerzővel egyeztetett időpont, és hogy mennyien fogunk majd összegyűlni. Hiszen olyankor, karácsonyhoz közeledve a szokásosnál is több dolguk és kevesebb idejük van a könyvolvasóknak”. Nos, a szervezők aggodalma feleslegesnek bizonyult. A megadott decemberi napon a könyvesbolt tágas belső tere zsúfolásig megtelt. A szerzőnek, az akkor 66 éves Szilárdfy Zoltánnak ugyanis az 1980-as évek közepe óta szép számú, többségében igencsak lelkes híve, tisztelője volt. Milyen olvasmányélményeknek, személyes benyomásoknak köszönhetően és mióta alakult ki ez a sajátos összetételű olvasótábor (talán nem túlzás, ha ezt a kifejezést használjuk)?

Amikor Szilárdfy Zoltán első művészettörténeti tárgyú tanulmányai megjelentek – e folyóiratban, az 1960-as évek végén –, az ismeretszerzés, a felkészülés tartalmas, eseménydús, egyszersmind kissé rendhagyó évei álltak már mögötte. A szegedi teológiai akadémián folytatott tanulmányai idején, 1957 és 1961 között professzorai és tanuló társai mellett mások is felfigyeltek kivételes tájékozottságára és fogékonyságára a régi korok, elsősorban – ahogy ő mondani szokta – a Tridentinum (1545–1563) szellemiségében fogant barokk kori szakrális művészet iránt. Közöttük nem kisebb személyiség, mint Bálint Sándor (1904–1980), a szakrális néprajz tudományának legismertebb és legkiválóbb hazai művelője és népszerűsítője. Az ő szemléletmódja vált irányadóvá és maradt példaértékű az elkövet-

kező évtizedekben is Szilárdfy Zoltán számára, aki – sok évvel később, 2004-ben – így fogalmazza meg mestere, Bálint Sándor életművének máig érvényes üzenetét: „az évszázadok óta tisztelettel övezett kegyképek és kegyszobrok vizsgálatát nem szabad csupán néprajzi vagy csak művészettörténeti módszerekkel tárgyalni, hanem komplex módon, eszmehordozó jelentőségükönél fogva, annak a korszaknak a szellemi atmoszférájába emelve, amelyben azok születtek”. Ez a megközelítés teszi érthetővé és indokoltá, hogy megannyi későbbi tanulmányának műelemzésében – a vonatkozó hazai és nemzetközi szakirodalmi utalások mellett – rendre és következetesen hivatkozik és támaszkodik olyan alapművekre, mint Schütz Antal *Dogmatikája* – *A katolikus hitigazságok rendszere*, 1937 –, vagy Radó Polikárp *Liturgiátörténete* (Róma, 1966).

A szegedi tanulmányi évek a papi hivatásra való felkészülés, a szellemi gyarapodás mellett egy másfajta tevékenység kezdetét is jelentették. Ez pedig a műgyűjtés, ami Szilárdfy Zoltán számára idővel valóságos passzióvá, szenvedéllyé vált. Kitüntetetten a barokk kori szakrális művészet tárgyi emlékei, legnagyobb számban a korszak grafikai alkotásai szerepeltek e gyűjteményben, amely igen jelentősen gyarapodott abban az időszakban, amikor – 1973-tól, mintegy húsz éven át – a Fejér megyei Káloz római katolikus plébánosaként gyakorolta papi hivatását. Ez az időszak és ez a helyszín, távol a nyüzsgő nagyvárosoktól, a papi szolgálat folyamatos ellátása mellett bizonyára kedvezett az elmélyült tudósi munkának. Ekkor készült a java része azoknak a különböző szakfolyóiratokban és alkalmi kiadványokban közre adott, igencsak figyelemre méltó tanulmányoknak, amelyek – utóbb egybe-
gyűjtve – a már említett, 2003. évi kötetben olvasha-

tók. Legtöbbjük komoly és igen pozitív visszhangot keltett már első megjelenésük idején is, mint például a *Szó és kép. Archaikus népi imádságok ikonográfiai párhuzamai* című írás, amelyet Erdélyi Zsuzsanna nagy hatású, *Hegyet hágék, lőtöt lépék. Archaikus népi imádságok* címmel 1976-ban megjelent műve inspirált. Ez idő tájt írott munkái közül jó néhány utóbb kiegészített és némiképp átdolgozott formában kapott helyet az *Ikonográfia – kultusztörténet* című kötetben, amely, szerzőjének találó megállapítása szerint „Ádámától és Évától a halálunk órájáig foglalja össze kutatásaimat”; ezek között kitüntetett hely illeti meg a *Liturgia és kompozíció* című, kiváltképp mélyenszántó és terjedelmes tanulmányt.

Ennek az időszaknak a harmadik évében érlelődött meg sajátos, következményeiben messze ható elhatározása, miszerint 1976-ban beiratkozik, majd egyéni levelező hallgatóként elvégzi az ELTE művészettörténet szakát. (Utóbb, 1985-ben bölcsészdoktori címet szerez.) Érdemes itt egy rövid megjegyzést tennünk, amely a szakmai hierarchián alapuló státusz és ismertség, illetve a tényleges nemzetközi reputáció kérdéskörét érinti: 1974-ben, majd 1976-ban jelent meg az Engelbert Kirschbaum által szerkesztett Keresztény ikonográfiai lexikon utolsó két kötete – *Ikonographie der Heiligen* címmel –, ezek a témakör mindmáig nélkülözhetetlen kézikönyvei. Ennek a nagyszabású nemzetközi vállalkozásnak a munkálataiban szerzőként három (ithon tevékenykedő) magyar tudós kutató vett részt. Egyikük, Levárdy Ferenc és az irodalomtörténész Vizkelety András mellett, Szilárdfy Zoltán.

Kapcsolata a „második Alma materével” később sem szakadt meg. Sőt, mindkét fél, de főképp az egyetem számára kiváltképp gyümölcsöző lett. Idézzük ismét őt magát, ezúttal egy 2008. évi megnyilatkozását: „az egri Dobó István Vármúzeum 1984-ben kiállításra kérte barokk kori *apáca-munka* szentképeimet, majd megvásárolta azokat. A vételárból az ELTE Művészettörténet tanszékén jutalomdíjat alapítottam a végzős hallgatóknak a keresztény ikonográfia művelésére, amelyet évente az vehet át, aki a legjobb szakdolgozatot készítette e témakörből.” Az alapítás óta eltelt több mint harmincéves időszak azt bizonyítja, hogy a Szilárdfy Jutalomdíj nemcsak hathatós támogatást, de mindmáig komoly indíttatást és presztízst is jelent a kitüntetetteknek.

Az 1984-es év még egy szempontból volt kiemelkedően fontos Szilárdfy Zoltán életútján, egyszerűs mind a keresztény ikonográfiával foglalkozó hazai kutatások történetében. Ekkor jelent meg korábbi, sokéves célirányos kutatásainak példás összegzése, a *Barokk szentképek Magyarországon* című kötet a Corvina kiadó gondozásában. Választott témáját

a szerző itt meglehetősen tágan értelmezi: a hazai és a magyar megrendelésre külföldön készült sokszorosított grafikai alkotásoknak olyan sorozatát vonultatja fel, amely a szorosabb értelemben vett szentképek mellett tézislapokat, jubileumi emléklapot, továbbá különböző vallásos tárgyú kiadványok címlapelőzékeit és illusztrációit is magában foglalja. A mesterekre és művekre vonatkozó – nagyrészt korábban ismeretlen vagy kevés figyelemre méltatott – adatok sokaságát tartalmazó kötet legterjedelmesebb és legértékesebb részét az invenciózus és részletgazdag kompozíciókat bemutató és értelmező kitűnő műleírások jelentik. A mű élén ez a szerzői ajánlás áll: „Bálint Sándor emlékének”. Minthogy ez a könyv, a művészettörténész szakma egyöntetű elismerésén túl, komoly visszhangot keltett a téma iránt érdeklődő „laikus” olvasók körében is, érthető, hogy szerzőjének neve az 1980-as évek közepétől országosan ismertté lett.

Szilárdfy Zoltán sokat tett azért, hogy sajátosan sokműfajú és egyre bővülő gyűjteményét mindtöbben és mind alaposabban megismerhessék. Ez irányú ténykedésének kiváltképp impozáns dokumentumai azok a példás gondossággal összeállított és megszerkesztett kötetek, amelyek közül a harmadikat – *A magánáhitat szentképei a szerző gyűjteményéből III.* Szeged–Budapest, 2008 – ő maga látta el fontos adatokban és érzékeny megfigyelésekben bővelkedő, kitűnő bevezető tanulmánnyal. Szándékának megfelelően e pazar kollekció ma a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum gyűjteményét gazdagítja.

Neve és személye ismertségének volt egy további „összetevője” is, nevezetesen sok éven át és több helyen kifejtett oktatói tevékenysége. 1989-től élete utolsó éveig ő vezette be a keresztény ikonográfia rejtelseibe a Magyar Képzőművészeti Főiskola (utóbb Egyetem) hallgatóit, emellett a 2000-es évek elejétől több szemeszteren át tanított a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Művészettörténet tanszékén, Piliscsában. Kétségtelen, hogy nem volt zárkózott, visszahúzó alkat, ellenkezőleg, a nyílt színen történő szereplés és személyes megnyilatkozás a legtöbb esetben érezhetően a kedvére való volt. Így bizonyára örömet lelte abban, hogy felkelthette tanítványai érdeklődését és megtapasztalhatta a hallgatók többségének odaadó lelkes figyelmét is. Oktatói ars poeticájáról így vallott, nemes egyszerűséggel: „tulajdonképpen a tanítás is egyfajta pasztoráció”.

Amikor pedig azt a kérdést tették fel neki a hozzá közel állók – számosan és nem egy alkalommal –, hogy a papi szolgálat és a művészettörténész kutatómunka, e két, teljes embert igénylő hivatás hogyan egyeztethető össze, hasonló tömörséggel válaszolt: „bennem a vallás iránti vonzalom ugyanar-

ról a töről fakadt, mint a művészet iránti szeretet”. Hozzátehetjük: Szilárdfy Zoltán e tekintetben nem akármilyen elődök örökebe lépett. Voltak néhányan – igaz, jóval régebbi korokban és egészen más körülmények között –, akik papi hivatásuk gyakorlása mellett a keresztény régészet és a művészettörténet-írás avatott művelői voltak. Leginkább Czobor Béla (1852–1904) és Békefi Remig (1858–1924), majd pedig az őket néhány évtizeddel követő és mindketőjükénél hosszabb életű Lepold Antal (1880–1971)

nevét említhetjük közülük. Ami ez utóbbi szerzők sok évvel ezelőtt megjelent publikációira érvényes, az Szilárdfy Zoltán könyveiről, tanulmányairól is biztos állítható: írásait a következő nemzedékek is haszonnal fogják olvasni, szakemberek és „laikus” érdeklődők egyaránt. Köszönhetően annak a sajátos módszernek és megközelítésnek, amelynek lényegét röviden így szokás jellemezni: spirituálisan is érzékeny pozitivizmus.

Szilágyi András

SZILÁRDFY ZOLTÁN (1937–2017)

2018. január 13-án a pomázi Szent István király római katolikus templomban bemutatott gyászmisét követően az „új” temetőben, görögkatolikus sírbatételi szertartással helyezték örök nyugalomra Szilárdfy Zoltán áldozópapot, művészettörténest.

Zoltán Budapesten született 1937. november 6-án, de Pomázon nőtt fel, ahonnan iparművész édesanyja, Szalai Margit (1902–1989) származott, ezért mindig is „őspomázinak” tartotta magát. Nagy átéléssel tudott mesélni Pomáz történetéről, neves 19. és 20. századi polgáraitól, kiemelve őseit, még élő rokonait, kedves barátait. Különösen értékelte azt a gyermekként még megélt, a különböző nemzetiségű és felekezetű lakosok – ortodox szerbek, református magyarok, katolikus svábok, majd a lakosságcseré után érkező felvidéki katolikus magyarok – között meglévő, egymás tiszteletén alapuló közösségi szellemet, amelyet a 20. század próbatételei sem tudtak teljesen tönkretenni. Pomáz városa ezt a kitartó hűséget 2003-ban díszpolgári címmel ismerte el.

A családhoz, annak tágabb környezetéhez, illetve a településhez, azon belül is leginkább a plébániatemplomhoz kötődtek első meghatározó, a szakrális művészethez kapcsolódó élményei. A szentendrei ferences gimnáziumban érettségizett, majd 1956-ban a székesfehérvári egyházmegye kispapjaként a szegedi Hittudományi Főiskolán kezdte meg felsőfokú tanulmányait. Kiválóan végezte a teológiát, itt mélyült el és erősödött meg benne az ókeresztény művészet, valamint az egyházatyák teológiája iránti lelkes szeretete. Szegeden ismerte meg „Isten szolgáját”, Bálint Sándor (1904–1980) néprajzkutatót, akire atyai jó barátjaként és igaz mestereként tekintett. Szilárdfy Zoltánt 1961. június 21-én, Székesfehérváron szentelte pappá Shvoy Lajos megyéspüspök (1927–1968). Csepelen, Nagytétényben, Székesfehérvár-Felsővárosban, majd ugyanott, de már a Belvárosban szolgált káplánként, 1973-ban Kálozra került plébánosnak.

Első tudományos, a keresztény ikonográfia területéhez kapcsolódó cikke a Művészettörténeti

Értesítőben jelent meg 1968-ban. Ettől kezdve hosszabb-rövidebb kihagyásokkal ugyan, de rendszeresen közölt különböző folyóiratokban tudományos igényű írásokat. Az Értesítőnek élete végéig hű olvasója és szerzője maradt.

Művészettörténeti érdeklődésének kiteljesedését segítette elő, hogy 1976-ban az ELTE levelező művészettörténész képzést hirdetett meg egyházi személyek számára. Zoltán a sikeres felvételi után más egyházmegyékből származó katolikus papokkal, illetve más felekezethez tartozó egyháziakkal együtt 1981-ben fejezte be tanulmányait. Mindig nagy elismeréssel beszélt tanáiról, akiktől – úgy érezte – valóban sokat tanult. Többször idézte kedves egyetemi tanárát, a református Tóth Sándort (1940–2007): „Szilárdfy, magát a szentjei és az ereklői segítették át a vizsgákon!”.

Néhány év múlva, 1984-ben a Corvina Kiadó gondozásában *Barokk szentképek Magyarországon* címmel megjelent első könyve, amelyben már két évtizedre visszanyúló, a barokk ikonográfia kérdéseit érintő kutatási eredményeit foglalta össze szellemes stílusban, szép kivitelben. Művével bölcsészdoktori címet szerzett az ELTE-n, az oklevelet 1985. január 25-én vette át. Könyve egy példányát latin nyelvű dedikációval „Péter utódának”, II. János Pál pápának (1978–2004) is megküldte. A kedves gesztust az egyházfő apostoli áldással és elismerő sorokkal viszonzta, amire Zoltán mindig nagyon büszke volt.¹ Ebben az időszakban aktívan működött közre a Lengyel László és Kárpáti László rendezésében, *Devóció és dekoráció, 18. és 19. századi kolostormunkák* című kiállítás megvalósításában. A tárlatot az egri Dobó István Vármúzeumban, majd a Sárospataki Képtárban mutatták be 1984 októbere és 1985 augusztusa között. Az együttműködés eredményeként az akkoriban már jelentős, alapvetően barokk szakrális tárgyakkal álló gyűjteményének legértékesebb darabjait eladta ez egri múzeumnak, a vételárból pedig megalapította a Szilárdfy Jutalomdíjat azzal a céllal, hogy az ELTE művészettörténet tan-

székének hallgatóit a keresztény ikonográfia valamely témáját feldolgozó szakdolgozat írására sarkallja, a megszületett műveket jutalmazza. Zoltán így összegezte a díjalapítás személyes motivációit az egyetemi lapnak adott interjújában:

„Valóban igaz, hogy a mulandóságról, a halálról, az örökkévalóságról világképemnek megfelelően a húsvét fényében gondolkodom, mégsem találok ellentmondást abban – sőt a személyiség egzisztenciális kiteljesedését látom benne, különösen azoknál, akiknél saját életformájuk miatt a gyermekvállalás nem jöhet számításba –, hogy legalább annyi nyomot hagyassak magam után, mint egy paleolitikumi falevél.”²

Először 1985-ben, Németh Lajos (1929–1991) tanácskezesével együtt adták át a díjat, az első jutalmazott Verő Mária volt. A jutalomdíj értéke a rendszerváltást követő évek gazdasági nehézségei miatt erősen lecsökkent – ahogyan ő mondogatta: „már egy rúd téliszálamira sem volt elég” –, amit azonban később Tóth Sándor tanár úr próbált mérsékelni egy újabb adománnyal. Zoltán a végrendeletében erre a célra jelentős összeget hagyott. Az alapító az utolsó éveiben is mindig igyekezett személyesen ott lenni a díj átadóján, ahol nagy erudícióval, gyűjteményének jól kiválasztott, kisebb darabjait is szemléltető eszközként használva felvázolta a díj alapításának körülményeit, beleszöve sajátos ars poeticáját is. Az utolsó ilyen alkalommal Rényi András tanácskezesítő köszönő szavaiban kiemelte: „Szilárdfy tanár úr minden évben egy igazi performance-szal örvendeztet meg a hallgatóságot”.

Ahogyan Zoltán mondaná, „túlérzékeny alkata” miatt papi szolgálatából 1993-ban betegállományba került, Budapesten telepedett le, 2000-től nyugállományba vonult. A három évtizedes kápláni és plébánosi szolgálat után új lehetőségek nyíltak meg előtte a fővárosban: meghívták a Képzőművészeti Egyetemre, ahol 2010-ig tanította a keresztény ikonográfia tantárgyat restaurátoroknak, művész hallgatóknak. Már korábban is szoros kapcsolatot ápolt művészekkel, az egyetem azonban lehetőséget adott arra is, hogy még több fiatal alkotóval kerüljön kapcsolatba, akiket előadásain keresztül a keresztény művészet és kultúra kincseivel, a hittal, Jézus Krisztussal kívánt megismertetni. Vallotta, hogy a kultusz és a kultúra egy töről fakad. Lehetőséget kapott arra is, hogy az ELTE-n, majd az újonnan alapított Pázmány Péter Katolikus Egyetem művészettörténet szakán óraadó tanár legyen.

Budapesten folytatta könyvek és tanulmányok írását: három kötetben adta ki egyre gyarapodó gyűjteményének – azon belül is leginkább a metaszeteknek s egyéb kisgrafikai ábrázolásoknak – katalógusait, az utolsó 2008-ban jelent meg. A kötetek

előkészítő munkáiban nagy szerepet vállalt Barna Gábor néprajzkutató és Makói Juhász István festőrestaurátor-művész. Fontos tanulmányai mellé a gyakran nehezen hozzáférhető helyeken publikált szövegei közül is válogatva, 2003-ban adta ki *Ikonográfia – Kultusztörténet, Képes tanulmányok* című könyvét a Balassi Kiadó gondozásában, amelyben kedvenc témáit sajátos üdvtörténeti hierarchiába ágyazta. Katalógusainak harmadik kötetét „életem utolsó könyvének” tekintette, hogy aztán szinte évente előrukkoljon egy újabb „legutolsó” kisebb kötettel, amelyeket saját forrásból jelentetett meg. A kötetek szövegét Legeza László mérnöknek, egyetemi tanárnak diktálta, aki a szerkesztési feladatokat és a kiadás többi teendőjét is mindig önzetlenül magára vállalta. Zoltán némelyik könyve megjelenésekor saját koreográfia szerint zajló bemutatóval lepte meg barátait és tisztelőit a Nemzeti Múzeumban.

Szilárdfy Zoltán könyvei, katalógusai, tanulmányai mindig jó szolgálatot tesznek ritka ikonográfiai témák, mára elfeledett kegyképtípusok azonosításában. Tudományos hozzáállását a határterületek átjárhatósága jellemezte, bátran merített az irodalomtörténet és a vallási néprajz új eredményeiből. Mindezt egy hivatását gyakorló pap sajátosan formálódó teológiai szemléletével egységes narratívába fűzte. Sokszor a keresztény ikonográfia mélységeire és rejtett finomságaira irányította a figyelmet, gyakran abban is fölfedezve az örök szépet és jót, ami a világ szemében semmi és értéktelen.

A szakma megbecsülését mutatja, hogy 1997-ben, 60. születésnapjára az *Ars Hungarica* egyik kötete Zoltánt köszöntő, ikonográfiai témájú írásokkal telt meg. A kötet átadójára Marosi Ernő latin nyelvű laudációval készült. 2006-ban Fraknói Vilmos díjat kapott. Egy év múlva, 70. születésnapján az Iparművészeti Múzeumban a saját gyűjteményéből válogatott darabokból összeállított kamarakiállítással – Szilágyi András és Semsey Balázs rendezésében – köszöntötték a kollégák. 2012-ben a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadásában tanulmánykötet jelent meg 75. születésnapjára, Smohay András szerkesztésében.

Az utóbbi évtizedben egyházmegyéjével is rendeződött a viszonya, aminek köszönhetően gyűjteményének szakrális darabjait, szakkönyvtárát a Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeumba hagyta – jelentős részét már 2010-ben kiállították. Családi vonatkozású, profán tárgyait a Magyar Nemzeti Múzeumnak szánta. 2011-ben *„Krisztus arca megvilágít minket.” A szakrális és profán művészet tárgyai dr. Szilárdfy Zoltán jubiláns pap gyűjteményéből* címmel ugyanott, Ridovics Anna rendezésében nyílt kiállítás gyűjteményének kedves, értékes darabjaiból.

2016-ban a Budapesti Történeti Múzeum nyújtott újabb, nagyobb válogatást a *Barokk fénye – kegytárgyak, kincsek, szentképek* című tárlattal, amelynek koncepciója még teljesen Zoltán elképzeléseit tükrözte. A születésnapjára időzített megnyitón személyesen megjelent Garas Klára művészettörténész, a barokk művészet legtekintélyesebb hazai kutatója is, akihez Zoltánt mély barátság fűzte, utolsó nyilvános papi működése Klára néni temetése volt 2017 nyarán.

Zoltán a tudományos alkotómunka mellett fontos hangsúlyt fektetett az igényes népszerűsítésre. Nyugállományban sem adta fel papi életét, tudós attitűdjét: ha hívták, gyakran ment előadásokat tartani, búcsúkra prédikálni, különösen szerette, ha a felvidéki magyar közösségekbe hívták, vitték, az ot-taniak gondoskodó szeretete mindig sokat jelentett számára. Szípkázó előadásait még évek múltán is emlegetik, nem csak hívei, de tanítványai is. Barokkos körmondataiban soha nem veszett el, mindig frappánsan tudta lekerekíteni mondandóját. Nyelvi leleményeivel, gyakran finom öniróniával fűszerezett szójátékaival, határozott, színészi vénáját is sejtető szónoki tehetségével a figyelmet ügyesen fenntartva, jó értelemben véve szórakoztatta hallgatóságát. Gyakran hangsúlyozta, hogy ő nem erőszakos, csak akaratos, de ha valamit elér, azért végtelenül hálás is. S valóban, nem ismerek még egy embert, aki fejben tudna tartani annyi születés- és névnapot, mint ahogy Zoltán tette, megfelelő pillanatban meg is köszöntve az ünnepeltet.

Az ókeresztény kor és a katolikus megújulás, a barokk voltak kedvenc korszakai. Különösen szerette Rómát, ahol mind a két időszak felbecsülhetetlen öröksége tárult elé. Utoljára 2000-ben járt az örök városban, Csorba László meghívására, a Magyar Akadémia konferenciájának előadójaként.

Kedvenc művészenek az „isteni” Michelangelót tartotta, akit szinte már szentként tisztelt, az Utolsó ítélet Krisztusa életre szóló élményt jelentett számára. Gyűjteményében a kiváló rokokó festő, Gottfried Bernhard Götz metszeteit és metszetekhez készült előrajzait tartotta a legkedvesebbnek.

Zoltán nagyon szerette a bizánci liturgiát, tisztelte az ikonokat, ismerte a keleti keresztény közösségeket, szokásaikat. Első élményei a pomázi szerbekhez kötődtek, akik családi ikonjaikat iparművész édesanyjával újíttatták, vagy éppen festették meg. Jó kapcsolatot ápolt a görögkatolikusokkal is. Különösen közel állt hozzá két kárpátaljai vértanú, Romzsa Tódor munkácsi püspök (1911–1947), valamint Orosz Péter Pál (1917–1953) titkos püspök személyisége. A magyar szentekhez fűződő bensőséges viszonyának monumentális lenyomata a krakkói Isteni Irgalmasság bazilika magyar kápolnájában a Puskás László, görögkatolikus festőművész és pap kivitelezésében megvalósult mozaikok ikonográfiai programja, amelyet együtt dolgoztak ki. Legjobban azonban Antióchiai Szent Ignácot tisztelte és szerette, leveleit rendszeresen olvasta még utolsó heteiben is. Lenyűgözte a római arénában 115. körül vértanúságot szenvedett agg püspök alakja, rendíthetetlen hite. Tőle választott idézetet saját gyászjelentésére. Szent Ignác nem volt „hálátlan” hű tisztelőjéhez: Zoltán – saját megfogalmazása szerint „türelmetlenül viselt” –, hosszú szenvedései után, éppen december 20-án, amikor a bizánci hagyományban Szent Ignác liturgikus emléknapját tartjuk, költözött át az örök hazába.

„Szenteiddel nyugtasd meg Krisztus, a te elhunyt szolgáltnak lelkét, hol nincs fájdalom, sem aggodás, sem sóhaj, de végtelen élet!” (kontácion az elhunytakért)

Terdik Szilveszter

SZILÁRDFY ZOLTÁN 2011 UTÁN MEGJELENT MŰVEINEK BIBLIOGRÁFIÁJA³

2011

Az óvári Ispota Szent Rozália kápolnájának oltárképe a barokk Bécs segítőszentjeit bemutató festmény fényénél. Arrabona 49. 2011/2, 199–204.

2012

A Domonkos Rend magyar vonatkozásai egy barokk rézmetszeten. Soproni Szemle 66. 2012/3, 252–260.

Krisztus hitelesnek tartott profilja a művészetben. Arrabona 50. 2012/2, 267–278.

Krisztus a lelkek patikusa és orvossága. Művészet-történeti Értesítő 61. 2012, 317–320.

Székesfehérvár-Felsőváros legkorábbi muzeális tárgya: Szent Sebestyén ereklyetartója. A száz éve született Sulyok János Ignác emlékének. Alba Regia, Annales Musei Stephani Regis 41. 2012, 183–186.

2013

Egy magyar barokk apácamunka Szent István király kettős följánlásával. In: Kerny Terézia, Smohay András szerk.: István a szent király. Tanulmány-

- kötet és kiállítási katalógus Szent István tiszteletéről halálának 975. évfordulóján. (Magyar királyok és Székesfehérvár IV. A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadványai 9.) Székesfehérvár 2013, 144–149.
- Katalógustételek a fenti kötetben:
313. A Szent Jobb kar alakú ereklyetartóban. (Smohay Andrással)
321. Szent István király jobbjaiban marsallbottal
323. Kehely
327. Szent István koronafelajánlása a keretező diadalkapun az ország patrónusai, alatta Nagyszombat látképe
- 327–328. Mária Terézia magyar nemessel
329. Szabó István: Három esztendőre-való vasárnapi prédikációk, melyeket valaha élő nyelvvel mondott, most pedig Istennek nagyobb dütsőségére, a romai anyaszentegyháznak gyarapodására, a magyar lelki pásztoroknak valamennyi segítségére, a keresztény híveknek üdvösséges hasznokra [...] világosságra botsátott
332. Boldog Gizella, Szent Imre és ismeretlen donátor (Smohay Andrással)
339. Mária Terézia és a Szent István-ereklyék (Smohay Andrással)
- 340–341. A Szent Jobb az 1771-ben készült kettős ereklyetartóban (Smohay Andrással)
349. Szent István király Szent Imre herceggel
353. Szent István király felajánlja Szent Imre herceget és országát Szűz Máriának.
362. Kettőskereszt zászlóvég
363. Szent István király a koronázási jelvényekkel és rózsafüzérrel
- 380–381. Talpas kereszt
387. Fényképfelvétel Szent István állkapcsáról
398. Kegyérem (Smohay Andrással)
- A megváltó vérrrel éltető Szentháromság. Egy különleges képtípus Közép-Európában. Művészettörténeti Értesítő 62. 2013, 121–123.
- A szakrális viasz. Különös tekintettel a húsvéti gyertyatartóra. Budapest 2013.
- Egy különleges metszet és festmény Szent Ferenc ikonográfiájában. In: Nyolcszáz éves a Ferenc Rend. Tanulmányok a rend lelkiségéről, hitéleti és kulturális szerepéről II. Szerk. Medgyessy S. Norbert – Ötvös István – Óze Sándor. Budapest 2013, 840–844.
- 2014
- Ókeresztény mártírnő barokk díszviseletben: Szent Jusztina 1700 körüli képe. Művészettörténeti Értesítő 63. 2014, 166–168.
- Egy eddig ismeretlen ábrázolás Szent Márton ikonográfiájában. Vasi Szemle 68. 2014, 233–235.
- Grafikatörténeti érdekességek manierista Krisztustípusok fényében. Budapest 2014.
- Egy ibolyacsokor Pomáz iparművésze sírjára. Ott-honunk Pomáz 11. 2014/11, 10.
- 2015
- Grafikatörténeti érdekességek manierista Krisztustípusok fényében. Művészettörténeti Értesítő 64. 2015, 201–208.
- Dávid és Jónátán. A szerelem és barátság allegóriája. Művészettörténeti Értesítő 64. 2015, 411–413.
- „Varietas delectat” – Újabb tanulmányok. Budapest 2015.
- Az életadó Kereszt diadalmas Győztese. Művészeti tárgyak értelmezése. Budapest 2015.
- Egyházunknak anyja. Szűz Mária tisztelete a Székesfehérvári Egyházmegyében. Élő hagyományok. (A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadványai 11.) Székesfehérvár 2015. (Smohay Andrással közösen)
- Krisztus-arc. A láthatatlan Isten képmása. Kuny Domokos Múzeum Közleményei 21. Tata 2015, 173–182.
- 2016
- Máriás papi konfraternitás emlékképe a müncheni Dómban. Gedenkbild der Konfraternität der Marienpriester in dem Dom zu München. [Budapest] é. n.
- 2017
- Nepomuki Szent János művészeti emlékei Mosonmagyaróvárott és egy római festményről készült barokk tézislapon. In: Moson Megyei Műhely XIV–XX. 2012–2017. év. Mosonmagyaróvár 2017, 5–13.

Eddig ismeretlen különleges, aktualitásuk miatt jelentős művészeti tárgyak Szilárdfy Zoltán gyűjteményében. Művészettörténeti Értesítő 66. 2017, 357–360.

2019

Metszet a Szent László királyt tisztelő bécsi diákság Ürményben őrzött latin emlékalbumában.

In: Kerny Terézia – Mikó Árpád – Smohay András szerk.: Szent László kora és kultusza. Tanulmánykötet Szent László tiszteletére. (Magyar királyok és Székesfehérvár V. A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadványai 13.) Székesfehérvár 2019, 162–169.

Összeállította *Smohay András és Terdik Szilveszter*

JEGYZETEK

1 A köszönőlevelet Eduardo Martinez Somalo érsek írta alá, kelt 1985. január 3-án a Vatikánban. Története és magyar fordítása II. János Pál szentté avatása alkalmából jelent meg: Levél a Vatikánból. Szent II. János Pál pápa üzenete. SZEM, A Székesfehérvári Egyházmegye Magazinja, 2014. Nyár, XI. 2. szám, 17.

2 Nyomot hagyni. Egyetemi Lapok, Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Lapja. XIX. évf. 1. sz. 3. o. Lőrinczy Attila riportja Szilárdfy Zoltánnal.

3 Korábbi műveinek bibliográfiája megjelent: *Smohay András szerk.: Tanulmányok Szilárdfy Zoltán 75. születésnapjára*, Székesfehérvár 2012, 146–159. Összeállította Kerny Terézia és Terdik Szilveszter. Itt azokat a 2011-ben és 2012-ben kijött munkákat is felvették, amelyek a hivatkozott bibliográfia készítésének idején még megjelenés alatt álltak.

